

Neža Trdin*

Šolski vrt v Bukovščici in Sv. Lenartu v Selški dolini
The school gardens in Bukovščica and Sv. Lenart
in the Selška dolina valley

Izvleček

Nekdaj samostojni osnovni šoli Bukovščica in Lenart v Selški dolini sta ob zidavi novih šolskih poslopij dobili tudi šolski vrt. Na podlagi šolskih kronik in ostalih dokumentov sem izluščila podatke o površini vrta, kakšne rastline so imeli posajene v njem ter kakšno orodje so imeli na šoli za njegovo obdelovanje. Posebno pozornost sta si pri opisovanju vrta prislужili drevesnica in gredice z rožami.

Abstract

Upon construction of their new school premises, the once separate primary schools of Bukovščica and Sv. Lenart in the Selška Dolina valley also received a school garden. Based on the school chronicles and other documents available, I was able to determine the size of the garden, what type of plants were grown in it and what kind of tools were available at the school for its cultivation. The tree nursery and the flower beds in particular, it seems, merited more detailed descriptions.

Uvod

Da je bil šolski vrt nekdam pomemben del šole in šolskega življenja, nam kažejo poleg fotografij tudi šolske kronike. Te so na prelomu prejšnjega stoletja (pa tudi še pozneje) vsebovale Navodilo, kako je potrebno spisovati šolsko kroniko. Navodilo je pisca kronike opozarjalo na dogodke, ki so vredni zapisa – mednje sodijo tudi spremembe v zvezi s šolskim vrtom. Zapisati je bilo potrebno »*Napravo ali razširjenje šolskega vrta, drevesnice, poskuševališča, prostora za telovadbo ali telovadnice.*«¹ Predmet moje raziskave sta bila vrtova dveh manjših osnovnih šol v Selški dolini – Bukovščice in Lenarta.

* Neža Trdin, univ. dipl. zgodovinarica in sociologinja kulture, sodelavka SŠM, e-pošta: neza.trdin@gmail.com

1 Slovenski šolski muzej (dalje SŠM), dokumentacijska zbirka, šolski uradni spisi, fasc. 25, Kronika III. razredne ljudske šole v Škocijanu.

Šolska stavba in vrt OŠ Lenart nad Lušo. (SŠM, fototeka)

Osnovna šola Lenart

Začetki osnovne šole pri Sv. Lenartu² segajo v čas okrog leta 1876, ko se je v mežnariji na pobudo župnika Primoža Peterlina ustanovila zasilna šola. Redna, ljudska šola se je pričela na pobudo okrajnega šolskega nadzornika Andreja Žumra in dr. Andreja Zupanca, ki je zagotovil denarno podporo.³ Leta 1895 je bila zgrajena šolska stavba, pouk v njej pa se je pričel eno leto za tem, in sicer novembra 1896.⁴ Poleg stavbe se je uredil tudi šolski vrt, ki pa je bil v šolski kroniki prvič omenjen šele v šolskem letu 1909/10. Takratni šolski upravitelj je napravil naslednji zapis: »Šolski vrt, katerega kronika nikjer ne omenja, je napravila občina l. 1896 s podporo 100K dež. odbora in 200K kranjske hranilnice.«⁵ Iz nadaljevanja lahko izvemo še, da je vrt obsegal 341,55 m², poleg tega pa je bilo nekaj prostora namenjenega še dvorišču z drvarnico.⁶ Šolska kronika omenja na kratko tudi drevesnico: »Drevesnica je bila pri šolskem vrtu od leta 1912–1922. To leto so se prodala drevesca zadnjega, to je 4. letnika, ker v zadnjih

-
- 2 Kraj se je po 2. svetovni vojni preimenoval iz Sv. Lenart v Lenart nad Lušo. Od leta 2004 ima kraj zopet prvotno ime, ime šole pa je ostalo brez predpone »sveti«. Vir: <http://www.stat.si/krajevna-imeni/default.asp?txtIme=SV.%20LENART&selNacin=celo&selTip=naselja&ID=4410> (pridobljeno: 12. 3. 2015)
  - 3 Olga Šmid, Šolstvo v Selški dolini nekoč in danes, Selška dolina v preteklosti in sedanjosti (ur. France Planina), Železniki 1973, str. 344.
  - 4 SŠM, dokumentacijska zbirka, Register osnovnih šol, str. 239.
  - 5 Zgodovinski arhiv Ljubljana, enota Škofja Loka (dalje ZAL in oznaka fonda) ŠKL 199 Osnovna šola sv. Lenart 1893–1996, a. e. 1: Šolska kronika 1896–1921, šolsko leto 1909/10.
  - 6 ZAL ŠKL 199, a. e. 1: šol. leto 1909/10.

letih nismo zasajali novih letnikov.«⁷ Vzrok za opustitev drevesnice je bila naraščajoča draginja, deloma pa je k tej odločitvi pripomogla tudi odsotnost dobre vrtno ograje.⁸ Iz tega podatka sklepam, da je drevesnici škodo povzročila divjad. Drevesnico omenja še en zapis iz šolskega leta 1918/19: nekaj drevesc 2. letnika je šola prodala, del drevesc 1. letnika pa je podarila učencem ponavljalne šole.⁹

V šolskem letu 1933/34 je Antonija Kete, šolska upraviteljica,¹⁰ vestno izpolnila Poročilo o stanju šolskega vrta. Iz njega je razvidno, da ima vrt 12 dreves ter ilovnato zemljo, ki ovira njegov razvoj. Zelo »šolsko« je ocenjeno gojenje zelenjave (dobro) in cvetic (prav dobro). Ograja iz žičnate mreže je označena kot »pomanjkljiva«, isto velja za vrtno orodje.¹¹ Leta 1949 je vrt izgubil del svoje površine na račun dvorišča in igrišča, ki sta skupaj obsegala 110 m².¹²

Šolski vrt se je v šolski kroniki še zadnjič pojavil v opisu šolskega leta 1962/63: »11. nov. je zapadel sneg – 40 cm visoko. Zunaj je ostala repa, zelje, korenje in usa strelja. Zima je bila zelo mrzla in je trajala do sredine aprila. Na šolskem vrtu je bilo 1,4 m snega.«¹³ V tem šolskem letu je bil izdelan tudi popis drobnega inventarja, kjer so navedeni tudi predmeti, ki so se uporabljali pri delu na vrtu: lopata, motikica, kramp, železne grablje, vedro za vodo, žaga lokarica, škaf, dve sekiri in dvoje lesene grablje.¹⁴

Osnovna šola Bukovščica

Na Bukovščici je bila šolska stavba zgrajena leta 1912 in poleg stroškov zidave, ki so znašali 12.500 K, je bilo omenjeno tudi to, da se bo šolski vrt uredil spomladi leta 1913.¹⁵ Potrditve te napovedi sicer nisem našla, lahko pa z gotovostjo trdim, da je Jakob Seliškar ob koncu šolskega leta 1916/17 izdelal vrtno ograjo. Račun zanjo je znašal 1500K, za pozno dograditev pa je bilo krivo pomanjkanje delovne sile.¹⁶ Za vrt se je lepo skrbelo. V šolskem letu 1920/21 se je zasadilo 5 novih drevesc, postavilo se je kurnik in utico.¹⁷

Potem kronika nadaljuje: »Šolski vrt se je v marsičem preuredil. Presadila so se visokodebelna drevesa, ter na njih mesto usadila palmete; začelo se je urejevati šolsko drevesnico, ki bo v korist temu kraju, ko bo že enkrat razvita. Se pripomni, da so se vršila mnoga dela z učenci II. odd. višje skup. in z ponav. učenci izvajajoč tako v prakso teoretičen pouk

7 ZAL ŠKL 199, a. e. 2: Šolska kronika 1921–1973, šolsko leto 1921/22.

8 ZAL ŠKL 199, a. e. 2: šol. leto 1921/22.

9 ZAL ŠKL 199, a. e. 1: šol. leto 1918/19.

10 Stalež šolstva in učiteljstva ter prosvetnih in kulturnih ustanov v Dravski Banovini 1934, str. 201.

11 SŠM, dokumentacijska zbirka, mapa šole Lenart nad Lušo, Poročilo o stanju šolskega vrta 1933/34.

12 SŠM, dokumentacijska zbirka, mapa šole Lenart nad Lušo, Statistični list po stanju 1. dec. 1949.

13 ZAL ŠKL 199, a. e. 2: šol. leto 1962/63.

14 ZAL ŠKL 199, a. e. 7: Popisni list drobnega inventarja in potrošnega materiala, 31. 12. 1963.

15 ZAL ŠKL 203 Osnovna šola Bukovščica, a. e. 1: Kronika I. 1909–1939, šol. leto 1912/13.

16 ZAL ŠKL 203, a. e. 1: šol. leto 1916/17.

17 ZAL ŠKL 203, a. e. 1: šol. leto 1920/21.

Šolska stavba in vrt OŠ Bukovščica. (SŠM, fototeka)

iz kmetijstva.«¹⁸ Pisec kronike je ob koncu šolskega leta 1923/24 zapisal, da je šolski vrt v tem letu napredoval, vendar bo potrebnega še veliko dela, da bo popolnoma urejen.¹⁹ Na tem mestu so se zapisi o vrtu v kroniki končali, za leta 1939–1953 pa šolska kronika manjka. Dodatne informacije o vrtu nam dajejo Poročila o stanju in oskrbovanju šolskega vrta in zemljišča. Iz poročil izvemo, da je celoten šolski vrt meril 12 a in 71 m², njegova zemlja je bila peščena in manjvredna. Krajevni šolski odbor je vsako leto kupil gnoj in semena za cvetlice in zelenjavo, leta 1930/31 pa je šoli daroval še 300 din, s katerimi je šola kupila vrtno orodje, pesek za posipavanje vrta, marelico ter pritlične vrtnice in druge trajnice. Pridelek z vrta je pripadal šolskemu upravitelju, gojilo pa se je različne vrste zelenjave in cvetic (med njimi nageljne, vrtnice, dalije in razne enoletnice).²⁰

Stanje vrta po koncu 2. sv. vojne nam v številkah prikaže razpredelnica z naslovom Podatki o šolskem vrtu. Podatki za leto 1945 nam povedo, da se površina vrta ni spremenila in je ostala enaka kot pred vojno (12 a in 71 m²). Od tega so 256 m² zavzele zazidane površine, telovadišče in potke pa 695 m². Vrt je imel 30 cm debelo plast rodovitne zemlje, na kateri je 270 m² zavzemala zelenjava (stalna sorta je bila rabarbara). V matičnjaku²¹, ki je meril 40 m², so rasla 3 visokodebelna drevesa. Svoj kotiček

18 ZAL ŠKL 203, a. e. 1: šol. leto 1922/23.

19 ZAL ŠKL 203, a. e. 1: šol. leto 1923/24.

20 ZAL ŠKL 203, a. e. 19: Stanje in obdelovanje šolskega vrta 1922–1954. Poročilo o stanju in oskrbovanju šol. vrta in zemljišča. Podatki v tekstu so zajeti iz poročil od šol. let 1926/27 do 1939/40.

21 Prostor za gojenje rastlinskih sadik (op. a.)

Zeliščni vrt OŠ Lenart nad Lušo. (Foto: Miha Trdin)

je imelo tudi jagodičevje – 7 grmov ribeza, 3 kosmulje in 50 sadik vrtnih jagod. Vrt je bil ograjen z mrežno ograjo, imel je vodovod in 6 m² veliko gnojišče. Vrtno orodje je bilo pospravljeno v vrtni lopi, ki je merila 9 m². V njej so prostor našle tri motike, tri lopate, troje grabelj, ene vile, ena samokolnica, dve škropilnici in dvojce vrtnih škarij. Vrt so oklepševale 3 vinske trte, dva okrasna grma in gredice, na katerih je bilo posejanih 5 različnih vrst cvetlic. Vrt je bil v zelo podobnem stanju tudi leta 1948. Razlika je le v tem, da se je povečal obseg zelenjavnega vrta, posajen je bil še dodaten okrasni grm in tri nove vrste okrasnega cvetja, vrtna lopa pa je pridobila dvojce grabelj in izgubila eno lopato.²² V šolski kroniki sem potem zasledila samo še dve omembi vrta. Prva je iz šolskega leta 1953/54, ko se je s prostovoljnim delom navozil pesek za posipanje poti in stezic po šolskem vrtu, druga pa v letu 1955/56, ko so bili v sklopu obnove šolske stavbe narejeni betonski obrobnički okrog dveh gred in prizidnih gredic.²³

Zaključek

Šolskih kronik od leta 1964 dalje Zgodovinski arhiv Ljubljana – enota Škofja Loka nima, zato mi morebitni podatki o vrtu osnovne šole Bukovščica manjkajo. Šola na Bukovščici je s 1. 1. 1963 postala podružnica Osnovne šole Bukovica, od septembra istega leta pa je bila podružnica Osnovne šole Škofja Loka. Ta se je potem

²² ZAL ŠKL 203, a. e. 19: karton Podatki o šolskem vrtu.

²³ ZAL ŠKL 203, a. e. 2: Kronika II 1953–1964.

Zeliščni vrt OŠ Bukovščica. (Foto: Miha Trdin)

leta 1985 razdelila na dva dela in Bukovščica je pripadla Osnovni šoli Ivana Groharja Škofja Loka. Slednji je pripadla tudi Osnovna šola Lenart. Za šolo v Bukovščici sem našla še podatek za leto 1986 – ob temeljiti obnovi šolske stavbe tega leta so uredili tudi igrišče in vrt, pri čemer so pomagali tudi krajani s prostovoljnim delom.²⁴ Spredaj pred šolsko stavbo v Bukovščici, kjer je bil nekoč vrt, so marca 2010 odprli igrišče z raznimi igrali.²⁵ Pa vendarle vrt ni popolnoma ugasnil. V šolskem letu 2010/11 sta se obe šoli priključili projektu Babica pripoveduje o zeliščih, v okviru katerega sta zasadili vsaka svoj zeliščni vrt.²⁶

Viri in literatura

Slovenski šolski muzej, dokumentacijska zbirka, mapa osnovne šole Lenart nad Lušo.

Slovenski šolski muzej, dokumentacijska zbirka, Register osnovnih šol.

Slovenski šolski muzej, dokumentacijska zbirka, šolski uradni spisi, fasc. 25.

Zgodovinski arhiv Ljubljana, enota Škofja Loka, ŠKL 199 Osnovna šola sv. Lenart 1893–1996.

Zgodovinski arhiv Ljubljana, enota Škofja Loka, ŠKL 203 Osnovna šola Bukovščica. 100 let šole v Bukovščici (ur. Evgen Benedik idr.), Bukovščica 2013.

24 100 let šole v Bukovščici (ur. Evgen Benedik idr.), Bukovščica 2013, str. 8.

25 Alenka Magajne Germ idr., Ob stoletnici šole v Bukovščici, Železne niti 10 (ur. Rudi Rejc), Železniki 2013, str. 415–417.

26 <http://www.las-pogorje.si/Slo/main.asp?id=137F3CFF> (pridobljeno: 4. 12. 2014)

Magajne Germ, Alenka idr., Ob stoletnici šole v Bukovščici, *Železne niti 10* (ur. Rudi Rejc), Železniki 2013.

Stalež šolstva in učiteljstva ter prosvetnih in kulturnih ustanov v Dravski Banovini, Ljubljana 1934.

Šmid, Olga, Šolstvo v Selški dolini nekoč in danes, *Selška dolina v preteklosti in sedanjosti* (ur. France Planina), Železniki 1973.

<http://www.las-pogorje.si/Slo/main.asp?id=137F3CFF> (pridobljeno: 4. 12. 2014)

<http://www.stat.si/krajevnaimena/default.asp?txtIme=SV.%20LENART&selNacin=celo&selTip=naselja&ID=4410> (pridobljeno: 12. 3. 2015)

Summary

The school gardens in Bukovščica and Sv. Lenart in the Selška dolina valley

Neža Trdin

Schooling in Sv. Lenart goes back to 1876, with the founding of a makeshift school, while regular lessons began to be conducted shortly before the construction of the school building, which came into use in 1896. In the same year, with the help of the Provincial Committee and the Carniolan Savings Bank, the municipality also laid out the school garden with its courtyard and woodshed. The garden did not come along as well as it could have, as the soil was clayey. Additional damage was also caused by wildlife, as the school did not have the funds to erect a suitable fence around it. In 1949 the garden was scaled down to expand the courtyard and the playground and was last mentioned in a description entered in the school chronicles in the year 1962/63. A good 10km from Sv. Lenart lies the village of Bukovščica. Its brick school was constructed in 1912, and it is assumed that the school garden was laid out in the spring of the following year. This garden also struggled with poor soil, due to its high sand content. Graced with a few trees, it even had an apricot cultivar among the fruit varieties, a vegetable patch, various sorts of decorative flowering plants and an area for the berry bearing bushes of gooseberry, red and black currants, and strawberries. The descriptions of the garden up until 1948 list exactly what was planted in all the beds and include equally detailed inventories of all the gardening tools. The last mention of the garden dates from the school year of 1955/56 when new cement edging was installed around a number of the beds. The school chronicles of both the Sv. Lenart and Bukovščica schools kept at the Historical Archives of Ljubljana end in the mid 1960s. Further information on these two school gardens would need to be sought in the chronicles kept at each of the schools or their parent school in Škofja Loka. That the schools have not entirely forgotten about their gardens though can be seen by the data that they both participated in the project Grandma's Herbal Lore and laid out their own school herb gardens.